

“Bij Starmans op de Berg”

Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

In het noorden van Aalbeek bevindt zich een van de meest schilderachtige delen van deze buurtschap. Enerzijds is daar de Aalbeker Hel met zijn moerassige beekdal en steile groene hellingen. Anderzijds klimt daar de Nieuwenhuysstraat omhoog, de berg op naar het Plateau van Schimmert, met halverwege enkele monumentale boerderijen bij een oude waterput. In dit artikel gaat het over de families die op die berg woonden¹. Daarvan is de familie Starmans wel de bekendste. Zelfs buiten Aalbeek geniet de uitdrukking ‘bij Starmans op de berg’ enige bekendheid.

1. De berg in onze tijden

Tegenwoordig staan er nog slechts drie grote hoeven op de berg, maar dat was vroeger wel anders. In dit verhaal duiken we in de geschiedenis van de boerderijen en bewoners van de berg. Om niet de draad kwijt te raken, geven we eerst kort een overzicht van die boerderijen².

H01

Haasdallerweg 1. Deze hoeve dateert deels uit de 17^e eeuw. De boerderij is eeuwenlang in bezit geweest van de familie Starmans.

H03

Haasdallerweg 3. De boerderij is voor 1818 gebouwd. Verscheidene generaties lang eigendom van de familie Sijben. Daarna o.a. Van de Weijer-Muijs.

H07

Haasdallerweg 7. In 1851 gebouwd door de familie Sijben. Later o.a. de familie Souren-Kobben.

N76*

Deze voormalige 17^e eeuwse vakwerkboerderij is afgebroken rond 1970, nog voordat de huidige huisnummering werd ingevoerd. Nu zou het pand waarschijnlijk Nieuwenhuysstraat 76 als adres hebben gehad. Het sterretje duidt aan dat het huisnummer fictief is.

De boerderij dateerde uit de 17^e eeuw en was toen waarschijnlijk bezit van de familie Habets-Franssen. Dat waren voorouders van de families Starmans en Sijben.

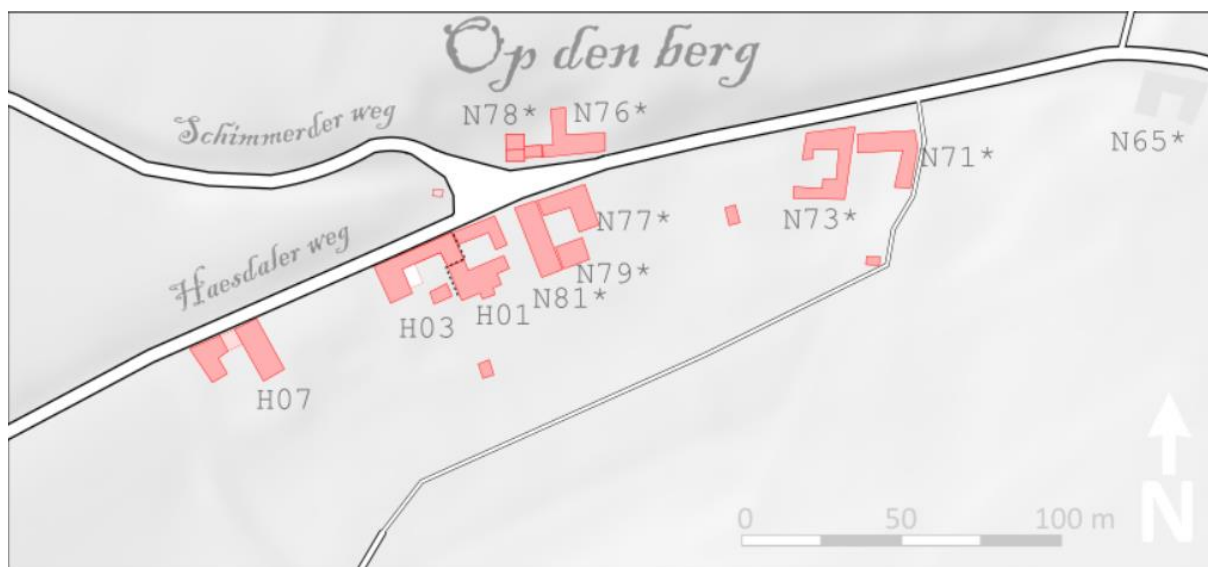
2. De berg in vroeger tijden

Rond 1860 telde de berg maar liefst elf woningen. De meeste lagen aan de zuidzijde, dus aan de linkerzijde voor wie de berg oprijdt. Op het kaartje van Afb. 1 zijn de boerderijen zijn gemarkeerd.

¹ Soortgelijke artikelen over de andere delen van Aalbeek zijn in voorbereiding.

² Omwille van privacy worden de huidige bewoners niet vermeld.

“Bij Starmans op de Berg”
Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

Afb. 1 Situatie op de berg rond 1860. Voor de nummering van de huizen zijn de hedendaagse straten en huisnummers als uitgangspunt gebruikt. N=Nieuwenhuysstraat, H= Haesdallerweg. Nummers met * zijn fictieve adressen van reeds lang verdwenen panden.

De boerderij met nummer N65* (in de bocht) is als eerste gesloopt³, al voor 1818.

Naast grote carré-boerderijen waren er destijds ook enkele kleinere woningen, zoals nummer N78*. Dit huisje was met zijn 75 vierkante meter het kleinste in deze omgeving. Hier woonde rond 1825 het gezin van dagloner Pieter Starmans en zijn vrouw Maria Anna Theunissen. Ze hadden zes kinderen. Pieter overleed in 1836 en zijn vrouw in 1844. Daarna moest de erfenis verdeeld worden onder de kinderen. Het toch al kleine pand is toen nog eens gesplitst, in drie 1-kamerwoningen van elk slechts 25 vierkante meter. Een daarvan kwam toe aan een dochter die er met haar jonge gezin ging wonen. De andere twee werden verkocht aan andere families. In 1896 is dit gebouw gesloopt. Ernaast lag een grote vakwerkboerderij, nummer N76*. Deze is als laatste verdwenen, rond 1970. Oudere Aalbekenaren herinneren zich nog wel het oude pand met lemen muren, zie Afb. 2.

Op het kaartje zijn de oude wegen en voetpaden zichtbaar. De doorgaande weg was indertijd de Haesdallerweg, dus niet de weg naar Schimmert. Om naar Schimmert of de Bies te gaan, moest men rechts afslaan, een smalle holle weg in, de berg op. Dat de weg naar Haesdal toen belangrijker was is niet verwonderlijk: Haesdal was destijds veel groter dan Schimmert⁴.

Bij de splitsing van de wegen staat nog steeds een puthuisje. Op de kaart is de locatie van het puthuisje ingetekend, links van de splitsing. Dit lag destijds centraal voor alle woningen op de berg. In elk geval tot 1960 is de waterput in gebruik geweest. Nadien is deze gerestaureerd.

³ Dit pand staat wel nog op de Tranchotkaart van 1806, maar niet meer op het kadastrale verzamelplan van 1818.

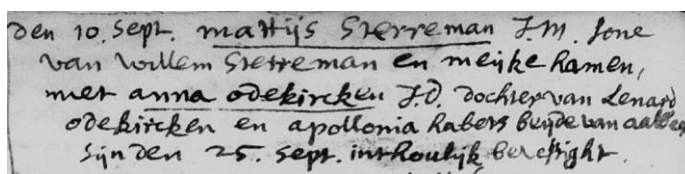
⁴ Zie artikel “Aalbeek was ooit veel groter dan Nuth”, Edwin Verheijen, buurtvereniging Aalbeek, januari 2016

Afb. 2 Deze boerderij van leem en vakwerk (nummer N 76 * van het kaartje) lag aan de noordzijde van de weg naar Schimmert. Ze werd als laatste bewoond door de familie Krutzer-Mulkens. Het woongedeelte lag rechts (wit). Op die plek is nu nog steeds een keldergewelf van mergelstenen zichtbaar in de berm naast de weg, zie ook bijlage 3. Archiefphoto: RCE, 1962.

3. De familie Starmans op de berg

We hebben in het voorgaande al kort kennis gemaakt met het gezin van Pieter Starmans. Pieter was een kleinzoon van Matthijs Starmans (1689 – 1766), de ‘stamvader’ van de Aalbeker familie Starmans. Ruim drie eeuwen geleden kwam deze Matthijs vanuit Eys-Wittem naar Aalbeek. Hier leerde hij Anna Odekerken⁵ kennen, dochter van Leonard Odekerken en Apollonia Habets. Ze trouwden op 25 september 1718 (zie Afb. 3). Rond 1733 erfden ze een *huijs, hof en weyde* van Anna’s ouders op de berg. Zeker is dat dit huis aan de noordzijde van de weg stond. Hoogstwaarschijnlijk was het de boerderij van Afb. 2⁶. Anna’s moeder Apollonia Habets (1648 – 1733) had het pand op 29 maart 1692 van haar eigen moeder geërfd, blijkens een akte van *scheijding en deijling*⁷. In zulke akten werden de bezittingen gesplitst. Ook een broer van Apollonia, Matthijs Habets (ca. 1655 – 1731), erfde land op de berg in Aalbeek⁸. Apollonia

Afb. 3 Registratie van ondertrouw en huwelijk van *Mattijs Sterreman* en *Anna Odekerken* in september 1718 te Klimmen. De Hollandse predikant, die dit noteerde, had moeite met sommige Limburgse familienamen. Het huwelijk werd overigens diezelfde maand nog door de Hulsbergse pastoor bezegeld.

⁵ Anna is waarschijnlijk in Limmel bij Meerssen geboren, alwaar het gezin Odekerken vanaf eind 1681 een huis huurde.

⁶ Vanwege de helling is aan de noordzijde niet veel plaats voor huizen; slechts een van de twee bekende huizen aldaar had een hof.

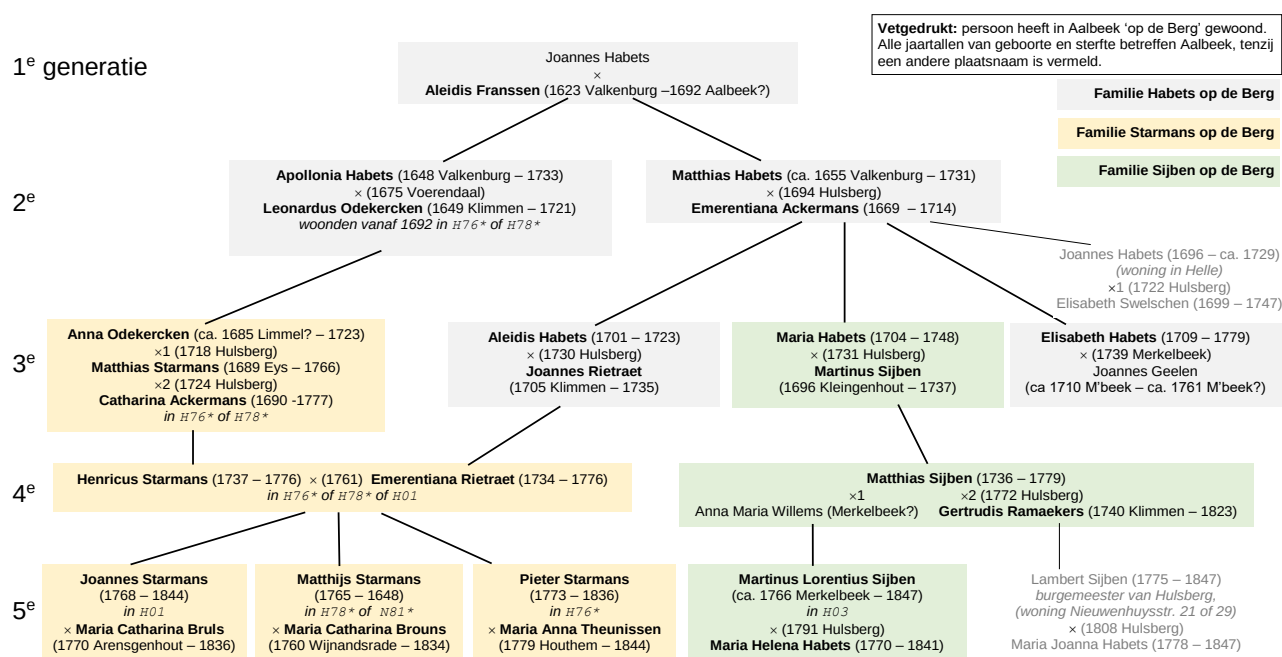
⁷ Leggerboek van het kerspel Hulsberg 1776 (LvH 1776), folio 217: akte van *scheijding en deijling* van 29 maart 1692, opgemaakt kort na het overlijden van *Aleidis Habets-Franssen*, de moeder van Apollonia Odekerken-Habets.

⁸ LvH 1776: de bezittingen die hij naliet aan zijn dochters Aleidis, Maria en Elisabeth waren samen ca. 5 hectare.

“Bij Starmans op de Berg” Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

en Matthijs waren telgen van de rijke Valkenburgse familie Habets-Franssen⁹. Vandaar ook die chique voornaam Apollonia. Apollonia en Mathijs zochten hun huwelijkspartner in andere welgestelde families. Zo was Apollonia's man Leonard (*Lienardt*, schreef hij zelf¹⁰) Odekercken een in Klimmen geboren kleinzoon van Aalbekenaar Jan Odekercken alias Ittens of Ivens. Deze Jan was een van de rijkere landbezitters in Hulsberg¹¹. Mathijs' vrouw Emerentiana Ackermans¹² was dochter van een andere landbezitter uit Aalbeek, Willem Ackermans.

Een overzicht van de oudst bekende bewoners van de berg, en hun onderlinge familiebanden is in Afb. 4 opgenomen.

Afb. 4 Diagram met de banden van de oude families Starmans en Sijben met Habets-Franssen.

In de derde generatie, links in het diagram, zien we dat stamvader Matthijs Starmans tweemaal trouwde. De twee dochters uit zijn huwelijk met Anna Odekercken zijn waarschijnlijk jong overleden. Van de vijf kinderen uit zijn tweede huwelijk, met Catharina Ackermans¹³, weten we dat alleen een zoon, Henricus Starmans, in Aalbeek nageslacht kreeg. Een zus van Henricus Starmans, Elisabeth, trouwde met Jacob Olijslagers, een bakker in Maastricht.

Omdat Henricus, als zoon van Mathijs' tweede echtgenote, geen bloedband had met de familie Habets-Franssen, kon hij zonder dispensatie van de bisschop trouwen met Emerentiana ('Merens') Rietraet, zijn stief-achternicht. Deze dame kende hij goed: zij was zijn buurmeisje op de berg geweest. Ze kregen een dochter (Catharina) en drie zonen (Matthijs, Joannes en Pieter). Die werden echter al op jonge leeftijd wees, want zowel Henricus als Emerentiana stierven jong, in 1776. Uit een

⁹ Apollonia Habets was vernoemd naar haar grootmoeder Apollonia Knubben, die met de Valkenburgse chirurgijn Hendrick Franssen gehuwd was. Deze laatste was ook schepen, substituut proostschout, stadhouder en *burgemeester*, volgens het boek "Vier eeuwen familiegeschiedenis", Werkgroep Genealogie Franssen, 2005. Met dank aan Maurice Stevens voor het opzoeken van deze informatie.

¹⁰ Hij ondertekende zijn huurcontract op 31 oktober 1681 als *Lienardt Odekercken* (informatie van John Odekercken, maart 2018)

¹¹ Hij behoorde in 1627 tot de 'meestgeërfden' (grondbezitters) van het kerspel Hulsberg (informatie van John Odekercken, maart 2018)

¹² Emerentiana is in 1669 in Wijnandsrade gedoopt (Spaans gebied), omdat de Hulsbergse pastoor tussen 1663 en 1673 verbannen was door het nieuw aangetreden Hollandse bestuur.

¹³ Catharina was een dochter van Roel Ackermans en Lijsbeth Robroeck.

viertal akten van 1781 weten we dat oom Jacob Olijslagers uit Maastricht toeziend voogd was over de kinderen Starmans-Rietraet¹⁴. Mogelijk hebben de kinderen Starmans-Rietraet enige jaren in Maastricht gewoond. Want in 1781 bleek de 19-jarige Catharina Starmans al getrouwd te zijn met een Maastrichtenaar¹⁵. Uit de akten blijkt verder dat de jongens (toen 16, 12 en 7 jaar oud) geld nodig hadden voor onder meer het onderhoud van het huis in Aalbeek. Daarvoor werden enkele bezittingen uit de erfenis van hun ouders en grootouders beleend.

De drie zonen Starmans bleven na hun huwelijk op de berg wonen. Joannes werd landbouwer en hij betrok het pand H01, de monumentale boerderij met speklagen. Hij had zes hectare land in 1840. Naar hedendaagse begrippen niet veel, maar in die tijd kon een gezin rondkomen van de graanopbrengst van 2,5 tot 3 hectare eigen land¹⁶. Matthijs had het vak van schoenmaker geleerd, maar hij bezat ook viereenhalf hectare land, een boerderij N76* (Afb. 2) en een woning N81* waarvan hij huurinkomsten had. Pieter was een dagloner. Behalve zijn woning N78* had hij nog een halve hectare eigen land.

Van de drie broers had alleen Matthijs leren schrijven. Dat blijkt uit de geboorteakten van hun kinderen, die ze moesten ondertekenen. Voor die tijd duidde dat op enige welstand.

Doordat hun moeder Emerentiana Rietraet afstamde van Habets-Franssen, waren de drie broers verwant aan een andere grote familie die generaties lang op de berg heeft gewoond: de familie Sijben.

4. De familie Sijben op de berg

Martinus Sijben (1696 – 1737) uit Arensghout¹⁷ ging kort na zijn huwelijk in 1731 met Maria Habets (1704 – 1748) in Aalbeek op de berg wonen. Op 31 maart 1732 werden daar de bezittingen van zijn schoonvader Matthijs Habets-Franssen verdeeld onder diens dochters Aleidis, Maria en Elisabeth Habets (zie Afb. 4). Hun oudere broer Joannes, die een gezin had in de Aalbeker Hel, was toen al enkele jaren overleden. Maria Habets (de echtgenote van Martinus Sijben) erfde onder meer een *huijs, land en weyde* op de berg. Dat huis moet aan de zuidzijde van de weg hebben gelegen. Dat kan het huidige pand Haasdallerweg 3 zijn geweest (H03 op de kaart), dat rond 1840 in bezit was van haar kleinzoon Martinus Lorentius Sijben. Maar een van de andere huizen aan de zuidzijde is ook een mogelijkheid.

Ook de latere Hulsbergse burgemeester Lambert Sijben¹⁸ was een kleinzoon van Martinus Sijben en Maria Habets. Hij was tevens een halfbroer van Martinus Lorentius Sijben. De halfbroers trouwden elk met een dochter uit het Aalbeker gezin Habets-Franssen.

Martinus Lorentius Sijben stond op de bewonerslijst van 1796 te boek als ‘akkerman’. Twee van zijn zonen zetten de mannelijke lijn Sijben op de berg voort:

- Op nummer H03 woonde Joseph Sijben (1811–1867) met Anna Maria Meijs (1821–1895), dochter van Reinier Meijs (1787 Hulsberg – 1859 Aalbeek). Reinier was stamvader van de Aalbeker familie Meijs. Hij was het die de boerderij aan de Aalbekerweg 73 liet bouwen.

¹⁴ RHCL, inv. nr. 7109, 2 augustus 1781.

¹⁵ Haar jonge echtgenoot was Joannes Theodorus Garnier (1763 Maastricht – 1809 Maastricht), een zoon van een rijksambtenaar.

¹⁶ W. Rutten, *De tijd van de overlevingslandbouw*, Limburg. Een geschiedenis 1500-1800, Maastricht, 2015

¹⁷ Zoon van Joannes Sijben en Anna Frissen van de Putweg in Kleingenhout (informatie van Roger Crombag, maart 2018).

¹⁸ Lambert Sijben was jarenlang raadslid en schepen van de gemeente Hulsberg, en van 1837 tot 1842 bracht hij het tot burgemeester. Hij woonde niet op de berg, maar aan de Nieuwenhuysstraat 21 of 29: beide huizen waren in zijn bezit.

“Bij Starmans op de Berg”

Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

- In 1851 werd de nieuwe boerderij H07 gebouwd door vrijgezel Jan Mathijs Sijben (1796–1869). Hij was fabrikant van appelstroop. De nieuwbouw werd betrokken op 20 april 1852. Ook het gezin van zijn jongere broer Arnold Sijben, gehuwd met Maria Magdalena Rouschop, woonde er.

Daarna was er nog slechts één generatie Sijben op de berg aanwezig. Dat waren in H03 enkele ongehuwde kinderen uit het gezin Sijben-Meijs, en in H07 het gezin van Alphons Sijben-Schrooten, zoon van Sijben-Rouschop.

In 1937 overleed de laatste telg Sijben. Dat was de vrijgezel Pieter Joseph Sijben (1866 – 1937), zoon van Sijben-Meijs. Zijn erfgenamen gunden ons een blik in zijn keuken en schuur (Afb. 5), dankzij de advertentie die ze plaatsten. De inventaris is die van een gemengd bedrijf, met fruitteelt.

Afb. 5 Advertentie in de Limburger Koerier van 27-02-1937 (bron: Delpher.nl).

Iets eerder, eind 1920, had het gezin Sijben-Schrooten Aalbeek reeds verlaten. Hun boerderij aan de Haasdallerweg 7 stond toen te koop in de krant (veiling), maar werd niet verkocht. Vanaf 1921 werd het pand verhuurd aan de familie Renkens-Didden uit Cadier en Keer. In 1923 stond het huis opnieuw in de krant. Ook ditmaal was de openbare verkoop geen succes. Pas rond 1930 lukte het wel. Eerst woonde er kortstondig de familie Herberichs en daarna het gezin van Willem Souren.

Ondertussen woonde op Haasdallerweg 3 de familie Collaris-Jacobs, die in 1941 verhuisde naar Nieuwenhuysstraat 3, destijds een pachtboerderij van het klooster. In 1941 betrok het gezin van Lucas van de Weijer (1885 Oirsbeek-1967 Aalbeek) en de Aalbeekse Maria Catharina Antonia Muijs (1895-1973) het pand Haasdallerweg 3. Eerder woonden zij in het ouderlijk huis Muijs-Dekkers, op de hoek van de Nieuwenhuysstraat en de Ruytersweg.

5. Bouwgeschiedenis van de boerderijen

Aan de hand van oude kaarten is het mogelijk om de bouwontwikkeling van Aalbeek te reconstrueren. Vooral de kadastrale hulpkaarten, bijgehouden vanaf 1840, blijken een nuttig hulpmiddel. Bij veranderingen aan een perceel land (splitsen, samenvoegen) of van het grondplan van een gebouw (nieuwbouw, uitbreiding of sloop) werd steeds een deelkaart van de betrokken percelen gemaakt. Door de deelkaarten van een straat chronologisch over elkaar te leggen, ontstaat

“Bij Starmans op de Berg” Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

een beeld van de bouwgeschiedenis van die straat¹⁹. In bijlage 1 laten we deze ontwikkeling zien voor de huizen op de berg in Aalbeek.

Van boerderijen die na 1840 gebouwd zijn, kunnen we op deze wijze eenvoudig het bouwjaar achterhalen. Interessant is het om dat bouwjaar eens naast de geschatte bouwperiode te leggen zoals die door Hans van Agt is beschreven²⁰. Zijn inventarisatie van Zuid-Limburgse boerderijen heeft in 1967 geleid tot opname van onder andere Haasdallerweg 1 en 3 op de rijksmonumentenlijst. Voor de bepaling van de bouwperiode gebruikte hij geen kadasterkaarten, maar kenmerken zoals bouwstijl, materiaalgebruik en venstervorm²¹:

- Haasdallerweg 1 (H01) *“Hoeve van baksteen ten dele met speklagen, XVII-XIX om gesloten binnenplaats. Poortsluitsteen 1829. Tegenover deze hoeve een overdekte draaiput, XIX A, voorzien van een nis met crucifix, XIX A.”*
- Haasdallerweg 3 (H03) *“Hoeve van baksteen om een gesloten binnenplaats, XIXd.”*

Voor de verschillende delen van het pand H01 is dus geschat dat die tussen 1600 en 1900 tot stand zijn gekomen. Dit wordt niet weersproken door onze kaarten: de boerderij stond al op een kaart uit in 1818 en het grondplan is daarna niet meer in belangrijke mate gewijzigd.

De schatting die Van Agt geeft voor H03, bouwperiode 1875-1900, zit er duidelijk naast. In werkelijkheid stond het woongedeelte van de boerderij (linkerdeel) er al vóór 1818. Alleen het rechterdeel (met destijds twee poorten, thans nog één poort) is in 1851-1852 volgens de kadastrale kaarten iets uitgebreid. Mogelijk zijn er uiterlijke verbouwingen geweest die een latere bouwperiode suggereren.

Waar Van Agt zich terecht niet door liet misleiden, is het jaartal dat op sommige voorgevels prijkt (muurankers of poortsluitsteen). In Aalbeek geven die vrijwel nooit het originele bouwjaar weer, meestal betreft het een latere verbouwing of verfraaiing. Soms zien we boven de poort ook de initialen van de trotse eigenaars. Zo ook bij H01 (zie Afb. 6): 1829, *Ioannes Starmans en Maria Catharina Bruls*²². Dit koppel woonde al in 1796 in die hoeve²³ en de sluitsteen vormde waarschijnlijk de kroon op een verbouwing. Vanwege het kostbare materiaalgebruik en de geschatte ouderdom (17^e of 18^e eeuw), is het niet ondenkbaar dat deze hoeve (net als N76*) teruggaat op de welgestelde betovergrootouders van Joannes Starmans: de familie Habets-Ackermans.

Ook van N76* heeft Van Agt nog een korte beschrijving gemaakt, tien jaar voor de sloop²⁴: *Vakwerkhuis, XVIII*. De eerdergenoemde akte uit 1692, die dit pand lijkt te betreffen, suggereert een iets vroegere bouwperiode.

¹⁹ Het eigendomsregister van het kadaster bevat ook zeer nuttige informatie, maar dit wacht nog op (digitale) ontsluiting door vrijwilligers.

²⁰ J.J.F.W. van Agt, De provincie Limburg, 3de stuk: Zuid-Limburg uitgezonderd de gemeente Maastricht, 's-Gravenhage 1962

²¹ Ab Warffemius, De ontwikkeling van venstervormen in Zuid-Limburg, in Jaarboek Monumentenzorg 1996.

²² Bij de restauratie van de letters op de sluitsteen zijn de initialen I-S aangezien voor 1-8.

²³ Namelijk op nummer 47 van de Hulsbergse bewonerslijst van 1796.

²⁴ Destijds als “Nieuwenhuysstraat 40” vermeld.

Afb. 6 Hoeve Haasdallerweg 1 en 3 (foto 1962, archief RCE). Sluitsteen van de linker hoeve (foto: maart 2018).

6. De wegreconstructie

Tot 1902 moeten we ons de weg de berg op voorstellen als een veldweg of holle weg, zoals er thans nog veel rond Aalbeek liggen. Zeker in het najaar, of in andere natte periodes, was die weg moeilijk begaanbaar voor karren. Omdat het hier bewoond gebied betrof – men sprak in 1776 over deze weg als de *dorpstraat* – zal het wegdek enigszins verhard zijn geweest met grind of kiezel. De omwonenden zullen als direct belanghebbenden de ergste kuilen steeds zelf gedicht hebben. Vanaf 1800 was de pasgevormde gemeente Hulsberg verantwoordelijk voor onderhoud, maar er was lange tijd nauwelijks geld. In de tweede helft van de negentiende eeuw kwamen er budgetten voor wegverbetering beschikbaar en werden de straten beter begaanbaar gemaakt. In 1901-1902 was de weg bergop aan de beurt. Daarbij is besloten om de verbinding met Schimmert-dorp als doorgaande route te kiezen. Daarvoor moest de toenmalige ruime bocht, die om de waterput liep, worden afgesneden, waardoor de put pal aan de rechtgetrokken weg kwam te liggen. Op 2 juni 1901 werden diverse percelen grond aangekocht door de gemeente om dit mogelijk te maken²⁵. De situatie voor en na de wegreconstructie is nog te zien op de kadastrale hulpkaarten van Afb. 7.

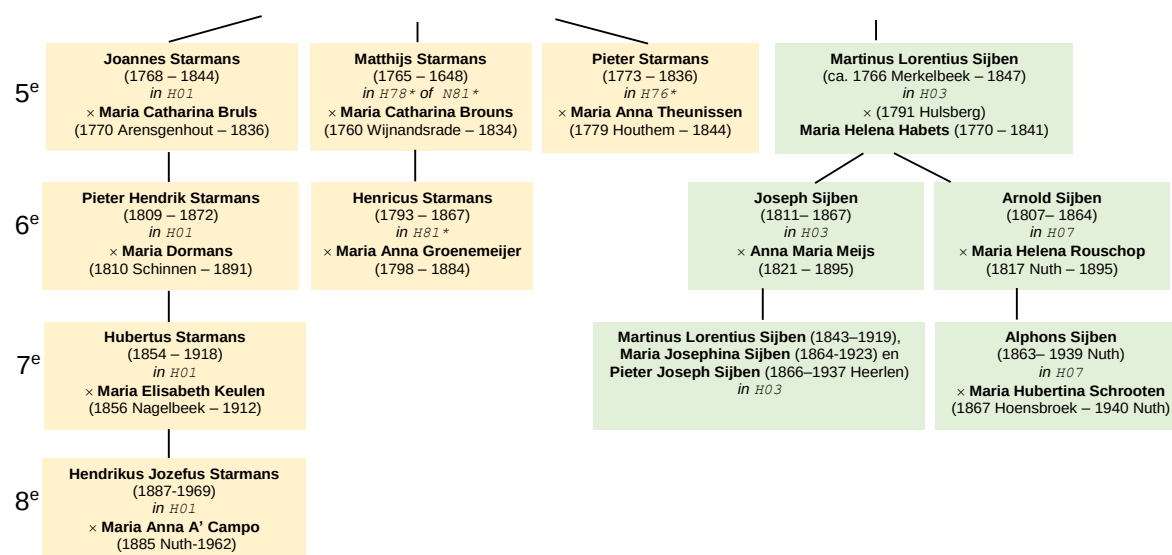
Afb. 7 Kaart samengesteld uit de kadastrale hulpkaarten tot en met 1902. De oorspronkelijke ruime bocht bij de wegsplitsing is nog te zien.

²⁵ Rijkzeker, Centrum voor Regionale Geschiedenis, Heerlen. Toegang T001 Gemeente Hulsberg, 1776-1953, daarin wordt de aankoop van percelen onder inventarisnummer 2241 beschreven.

“Bij Starmans op de Berg” Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

7. Bewoningsgeschiedenis

De eerste vijf generaties van de afstammelingen van Habets-Franssen hebben we al beschreven. Met de tak Sijben, die tot in de zevende generatie op de berg woonde, hebben we ook al kennis gemaakt. De familie Starmans woont tot op heden in H01. De huidige bewoners²⁶ vormen generatie 10, gerekend vanaf Habets-Franssen, zie Afb. 8.

Afb. 8 Diagram met generatie 5 tot en met 8 van de afstammelingen van Habets-Franssen op de berg. Dit diagram sluit aan bij Afb. 4.

Het diagram geeft alleen de telgen van de familie Franssen-Habets die op de berg woonden. Nakomelingen die elders gingen wonen, zijn niet weergegeven. En vanzelfsprekend hebben naast de families Starmans en Sijben nog tal van andere families op de berg in Aalbeek gewoond. Het voert te ver om die allemaal met naam en toenaam op te nemen.

Onderstaande tabel geeft een indruk van de aantallen families in de voorbije eeuwen. De adressen zijn genummerd zoals vermeld in de bevolkingsregisters van de gemeente Hulsberg, aangevuld met enkele oudere tellingen voor de belastingen (1729²⁷ en 1796).

Jaar	Adressering gemeente Hulsberg: Aalbeek, op de berg	Aantal
1729	Ongenummerde lijst: o.a. <i>Gerart Lenssen, Joannes Gelders, Matthis Habets</i>	3 of meer ²⁸
1796	Nr. 43 tot en met nr. 50	8
1850	Nr. 124 tot en met 133	10
1860	A51 tot en met A62	12
1880	A47 tot en met A59	13
1917	A48 tot en met A51	4
1924	A52 tot en met A55	4
1935	A59 tot en met A62	4
1958	Nieuwenhuysstraat 40, Haasdallerweg 1, 3, 7	4
1970	Haasdallerweg 1, 3, 7	3

²⁶ Omwille van privacy zijn alleen oudere generaties opgenomen in het diagram.

²⁷ ‘Een bevolkingslijst de Schepenbank Klimmen’, J.M. van de Venne, *De Maasgouw*, no. 8, 1913.

²⁸ De lijst van 1729 is niet compleet.

8. Tot slot

De berg mag na drie eeuwen continue bewoning door de familie Starmans met recht die familienaam dragen. Hoewel we hebben gezien dat de bewoners op de berg verbonden waren met diverse andere Aalbeker families, vormt het gebied vanwege zijn ligging en historie toch duidelijk een apart stukje Aalbeek. Een buurt binnen een buurtschap, met een eigen waterput (zie bijlage 2 en 3). De huidige kleine omvang van slechts drie boerderijen doet niet vermoeden dat het er in het midden van de 19^e eeuw met elf woningen en zestig bewoners een drukte van jewelste was.

Verantwoording

Voor het onderzoek zijn gegevens van de websites familysearch.org, wiewaswie.nl, en delpher.nl, geraadpleegd, en daarnaast de bevolkingsregisters van de voormalige gemeente Hulsberg²⁹. Verder is dankbaar gebruik gemaakt van de door Maurice Stevens gemaakte transcriptie van de Legger van Hulsberg en van zijn transcriptie van de kadastrale eigendomsgegevens van Hulsberg (voorlopige versie). Aan de totstandkoming van dit verhaal hebben meegewerkt: Roger Crombag, Maurice Stevens, John Odekerken, Toine Verheijen, Jack Starmans.

Edwin Verheijen, mei 2018

²⁹ Rijckheyt, archief gemeente Hulsberg, toegang T001, inv. nrs. 1102-1118, 1139, 1142

“Bij Starmans op de Berg”

Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

Bijlage 1 Bouwgeschiedenis Op de Berg

De *Tranchotkaart* van 1806 geeft op dit detailniveau de verhoudingen niet helemaal juist weer. Ook de ligging van huizen is niet eenvoudig te bepalen.

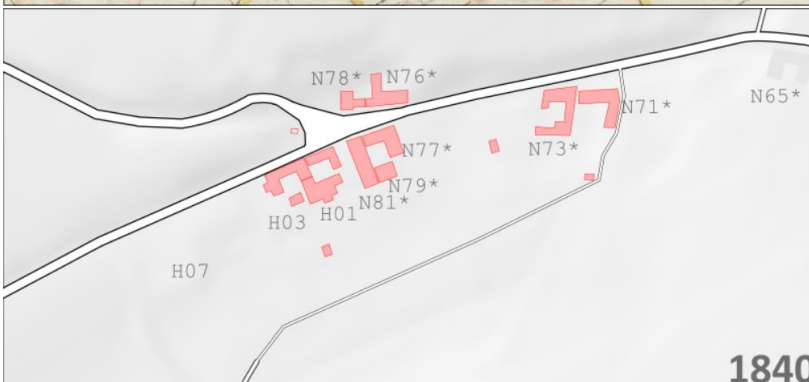

Ook het *kadastrale verzamelplan* van de gemeente Hulsberg (1818) is enigszins vertekend. De huizen zijn te groot aangezet. Maar de vorm van de huizen is wel redelijk betrouwbaar.

Het *kadastrale minuutplan* van 1840 is de eerste gedetailleerde kaart van dit gebied.

Latere kadastrale mutaties zijn na 1840 steeds op aparte hulpkaarten aangebracht. Op zo'n hulpkaart werden alleen de gemuteerde percelen getekend, met daarin de nieuwe perceelnummers. Deze hulpkaarten zijn hierna gebruikt om de lokale bouwgeschiedenis te reconstrueren.

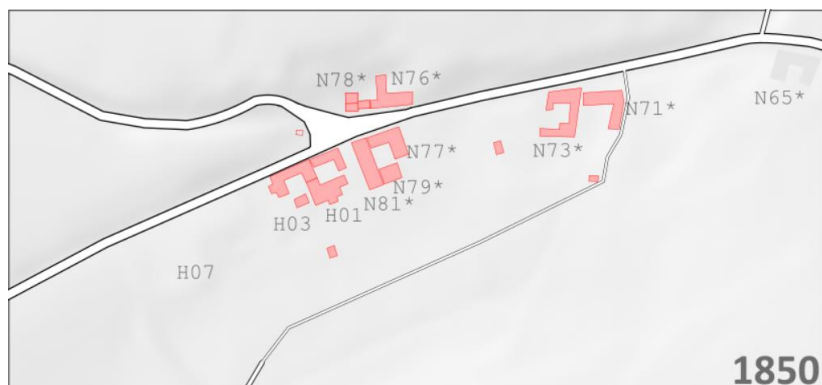

Situatie volgens de eerste kadastrale kaart, van 1840, is hier overgetekend door de auteur. Perceelgrenzen zijn weggelaten. Als hulpmiddel voor de plaatsbepaling zijn de huidige huisnummers vermeld. Woningen die zijn verdwenen vóórdat de huidige huisnummers zijn ingevoerd, hebben een fictief huisnummer, herkenbaar aan het sterretje *.

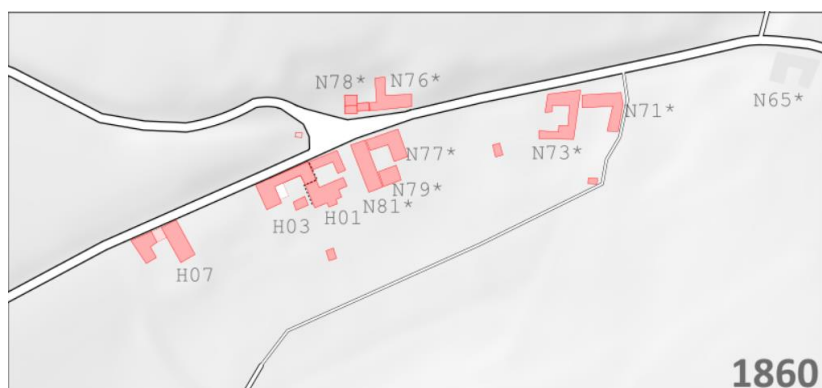
De boerderij Haasdallerweg 7 was er in 1840 nog niet (H07).

De weg naar Haasdalen was in 1840 belangrijker dan de weg naar Schimmert. Nu is dat andersom.

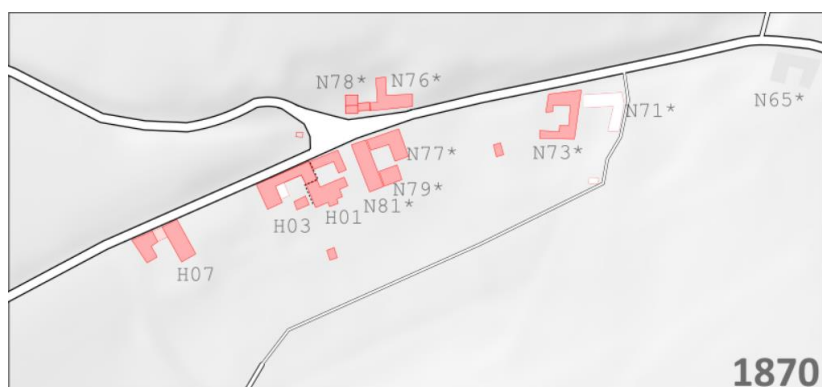
“Bij Starmans op de Berg” Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

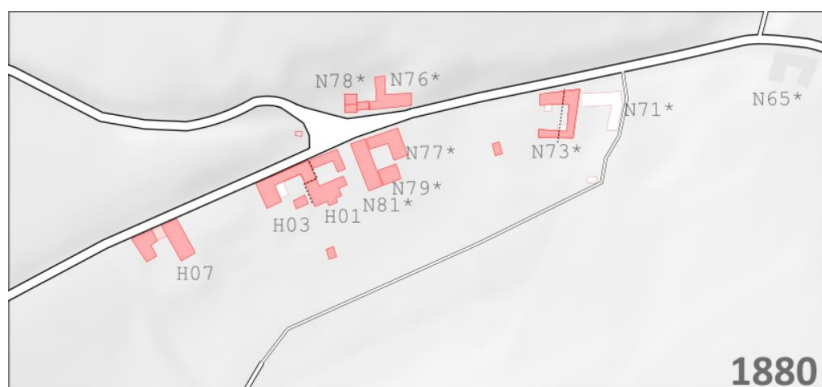
In deze momentopname van 1850 zien we dat N78* gesplitst is in drie kleine woningen van elk 5 bij 5 meter. Voor het overige zijn er geen verschillen met 1840.

Rond 1860 treffen we het grootste aantal woningen aan op de berg. De nieuwbouw H07 is dan bewoond door Sijben-Rouschop. H03 is enigszins verbouwd door Sijben-Meijls.

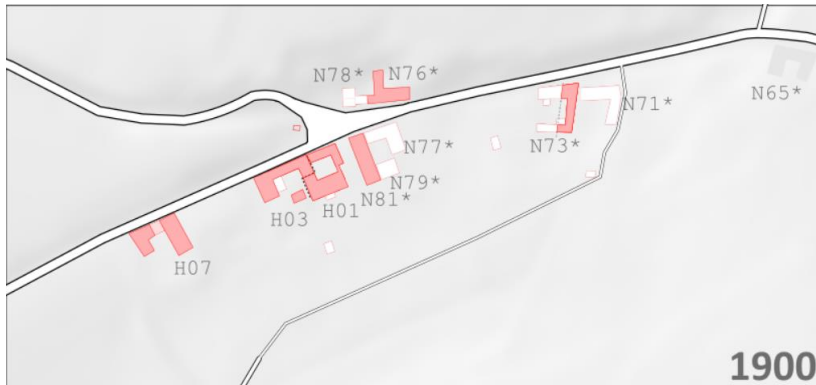
Kort voor 1870 is boerderij N71* afgebroken. Deze was tot 1852 bewoond door Sijben-Rouschop en stond daarna leeg.

In de situatie van 1880 blijkt N73* gesplitst te zijn in twee delen.

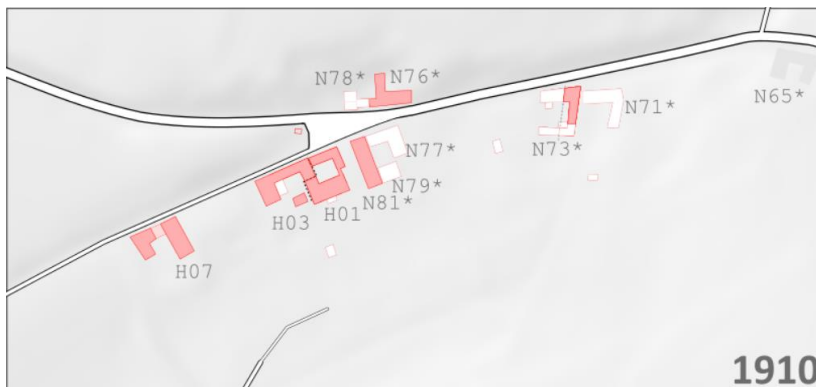
Tussen 1880 en 1890 zijn er geen mutaties, zodat een kaartje van 1890 niet is opgenomen.

“Bij Starmans op de Berg” Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

Kort voor 1900 worden enkele woningen gesloopt: N78*, N77*, N79* en de helft van N73*.

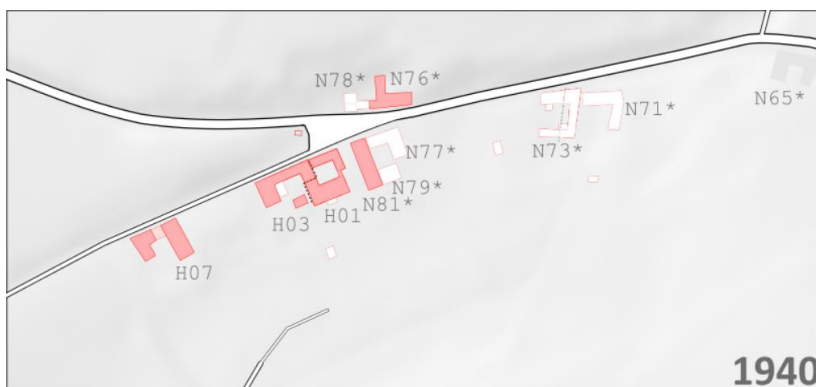
Op zeker moment is het thans nog bestaande pand N81* bij boerderij H01 getrokken. Dit vormt samen rijksmonument Haasdallerweg 1.

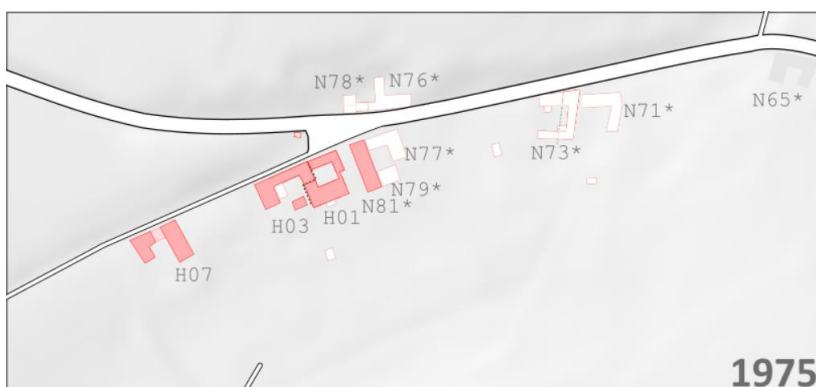
In 1901-1902 is de verkeerssituatie veranderd. De weg naar Schimmert is rechtgetrokken en verbreed. Daarbij is dat de doorgaande weg geworden.

De oude weg liep in een boogje rond de waterput. De nieuwe weg loopt er sindsdien vlak langs. (De waterput is heel klein afgebeeld.)

Gaandeweg is het voetpad dat achter de woningen langs liep in onbruik geraakt.

Op zeker moment is de andere helft van boerderij N73* gesloopt. Uit de kadastrale hulpkaarten blijkt niet wanneer dat is gebeurd, maar het zal vermoedelijk voor de oorlog geweest zijn. Verder zijn er tussen 1910 en 1940 geen mutaties in dit gebied.

Rond 1970 is de vervallen vakwerkboerderij N76* afgebroken. Als laatste werd deze bewoond door de familie Krutzer-Mulkens.

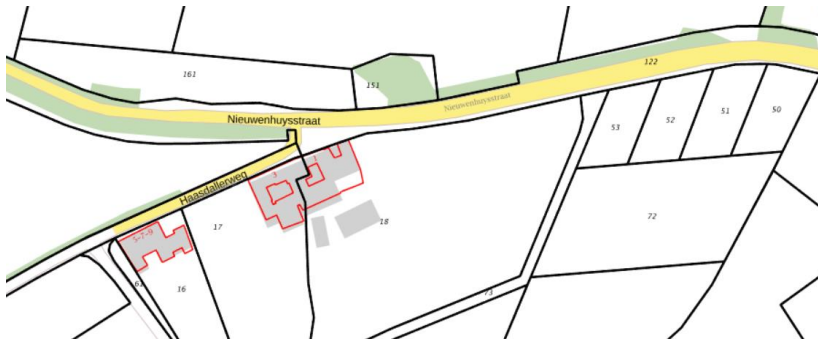
De ontwikkelingen na 1975 zijn niet betrouwbaar uit de beschikbare hulpkaarten af te leiden, onder meer door digitalisering bij het kadaster. Daarom stopt de reeks hier.

Bij deze tekeningen gaat het vanzelfsprekend alleen om geregistreerde veranderingen aan het *grondplan* van een gebouw. Verbouwingen aan de gevel, niet-kadastraal relevante (of illegale) bijgebouwen blijven buiten beeld. Het poortgebouw van een hoeve werd niet altijd door het kadaster ingetekend, bijvoorbeeld bij H07. De auteur heeft ontbrekende poortgebouwen gestippeld met een iets lichtere kleur rood weergegeven. De mutatedatum van de kadastrale hulpkaarten kan een of meer jaren achter lopen op de werkelijke mutatie.

“Bij Starmans op de Berg”

Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

Bijlage 2 Huidige situatie

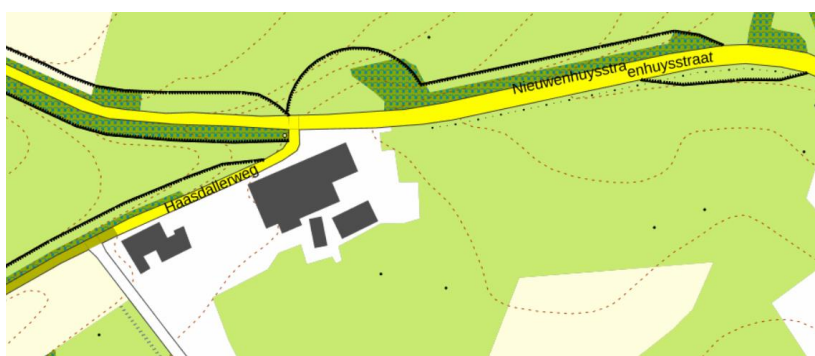
Kadastrale kaart 2018 (PDOK)

‘OpenTopo’ kaart 2017 (PDOK)

Luchtfoto (PDOK)

Top10NL (PDOK)

Bijlage 3 Foto's huidige situatie

Boerderijen op de berg, gezien vanaf de Scherpenbeckerweg (februari 2018).

Boerderijen op de berg, gezien vanaf het laagste punt van de Nieuwenhuysstraat (maart 2018)

“Bij Starmans op de Berg”
Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

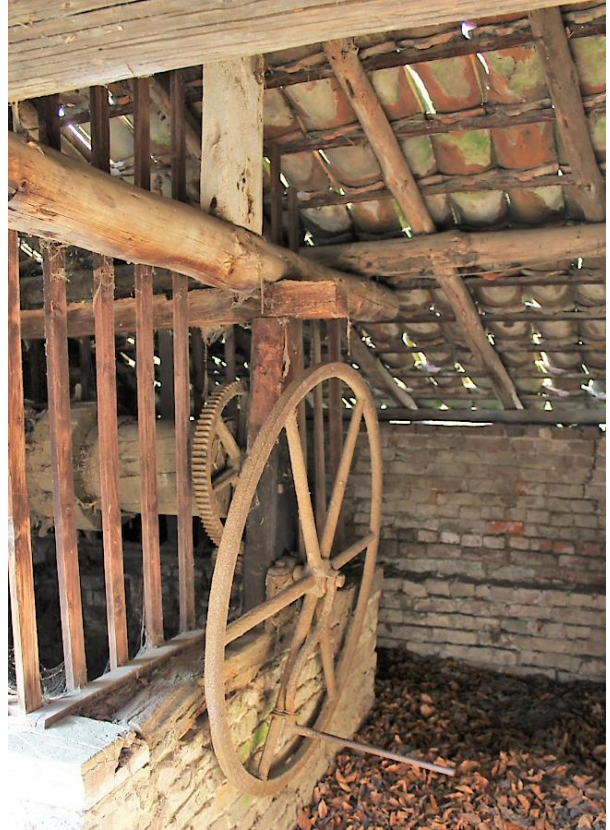

Keldergewelf van de rond 1970 gesloopte boerderij N76* (maart 2018)

Haadallerweg 1 en 2. Foto in maart 2018 op dezelfde locatie gemaakt als de foto van november 1962 uit Afb. 6.

“Bij Starmans op de Berg”
Aalbeker bewoningsgeschiedenis (deel 1)

Haadallerweg 7. In 1851 gebouwd. De waterput tegenover Haasdallerweg 1-3 was rond 1960 nog in gebruik volgens Van Agt.